

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pre an 6 fl., 1/2 an 3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 an 18 frs., 1/2 an 9 frs., 1/4 an 4 frs. 50 cm.

Foia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni

Un șir garmond:
odată 7 cr., a doua oră 6 cr., a treia oră 5 cr., și de fie-care publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privește foia se adresează la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii» în Blași.

Foia bisericească-politică.

Anul I.

Blași 26 Decembre 1891.

Numerul 52.

Invitare la prenumerațiune.

Cu începutul anului 1892 invităm la abonament nou cu condițiunile de până aici. „Unirea” și pre viitor va reprezenta interesele bisericești române greco-catolice și ale poporului român, le va apăra cu aceeași tărie și constanță ca și în trecut, în *potrița tuturor atacurilor, ori din ce parte ar veni aceea.*

Anul ce vine, promite a fi un an de lupte grele, de aceea atentatele la drepturile noastre sante se înmulțesc pre și ce merge. „Unirea” va sta la pândă și le va denunța fără leac de cruțare cetitorilor săi.

„Unirea” se va îngriji și de instrucțiunea și distracțiunea cetitorilor. Încă în numărul prim al anului viitor va începe publicarea unei novele admirabile cu numele „*Sermana Dolores*”. Tot în partea științifică sperăm a pute publica și un tratat despre *cesiunea socială-agrară la noi*. Articlii referitori la *literatura română* nu vor lipsi nici în anul ce vine. Înportanță mai mare vom da *cesiunilor economice*, era pentru *Feuilleton* am avut fericirea de a mai pute câștiga puteri nouă. În *Feuilleton* vom continua *Amintirile de călătorie din Italia*, și în special din *Roma*, cari vor fi de cel mai mare interes.

Ne rugăm deci de sprigină cât mai numerosă. Abonenții vechi să ne rămână credincioși și să ne mai câștige și noi. Restanțierii binevoescă a-și achita abonamentele cel mult până la finea anului, căci la aceea, cari nu ne vor trimite abonamentul de pre anul curent până la finea acestei luni, nu le vom mai speda foa.

Redacțiunea și Administrațiunea „Unirii”.

Ce să primim și ce să respingem.

(+) Prima întrebare, ce se ivesce la cetirea proiectului de lege despre regularea salarelor învățătoresci, este că ore în proiectul acesta de lege ce este *bun* și vrednic de laudă? și ce este *rău* și vrednic de combătut?

Cu privire la întrebarea acesta am fi nedrepti, când nu am recunoșce fără șovăire, că proiectul acesta de lege are și părți bune, cari merită totă lauda.

Sorțea învățătorilor români, fără deosebire de confesiune, a fost până acum așa de ticăloasă din punct de vedere material, cât în general vorbind mulți dintre ei aveau tot dreptul să invidieze sorțea unor oficiali de stat de cea mai inferioară condițiune, cum sunt d. e. servitorii dela poste și vigili dela drumurile de feră.

Fiesce care din noi pricepe, că salariul actual este cu mult mai mic, pentru ca un docent să potă trăi între împrejurările și esigintele timpului de astăzi numai din acel salariu. Dar în foarte multe cazuri nici măcar acest salariu nu se incasază la timpul hotărît, ceea ce se întâmplă fie din cauză, că organele politice nu dau organelor școlastice sprigină și ajutorul de lipsă, fie din cauză, că unii docenți nu produc rezultate corespunzătoare jertfelor, ce se cer pentru ei, fie din cauza sărăciei poporului și mai virtos a neglijinței unor organe bisericești și sco-

lastice, cari nefind pătunse de însemnătatea culturală și națională a școlilor noastre, nu știu să nu voescă a lumina poporul asupra acestei cauze importante, care merită a fi îmbrățisată cu totă căldura și însuflețirea, de care este capabilă inima omenescă.

Fiindcă nici salarele actuale în multe comune nu s'au incasat până acum regulat, a urmat un inconvenient foarte stricăcios pentru înflorirea învățămîntului popular. La sfârșitul fiesce căru an se pornia un fel de migrățiune a poporului învățătoresc. Foarte mulți dintre învățătorii nostri în speranță, că își vor găsi stațiuni docentale mai bune, își dădeau demisiunea dela școlile de mai înainte, și sau cereau alte stațiuni docentale confesionale, sau părăsiau cu totul școlile confesionale și treceau la școlile grănițeresci, sau în fine pășiau pre altă carieră, dacă cumva prin mijloce neiertate unul sau altul dintre ei nu putea amăgi poporul din vre-o comună bisericească, ca să-l ceară de preot.

În urma acestei schimbări continue dintr-o stațiune docentală într'alta învățămîntul popular suferia nespuse de mult. Docentele bune, care abia apucase să pună o școlă în rînd, se mută la altă școlă, unde toate le află în cea mai mare disordine, și nici nu apucă, să pună învățămîntul dela școlă acesta în ogașa prescrisă de lege, când mișeria îl siliă să-și ia băta și să se mute mai departe. Docentele rău pă-

Feuilleton.

Încercări de sburare.

Mai săptămânile trecute în Timișoara se lășe vestea, că N. va face încercări de sburare cu ajutorul unei mașinerii construite după un plan cu totul nou.

Șvabii își omeni așezați și cu una cu două nu-i scoți din ogașa lor. Ei știu, că paserea e făcută, să trăească și să se misce în aer, peștele în apă, era omul pre pământ, și cel ce voesc, să schimbe această rânduială, e un visător, de nu și mai mult. De era voea Celui Preafalt, ca omul să sbore asemenea paserilor cerului, datu-i ar fi și aripi, și chiar dacă i-s'ar fi dat omului, ca prin puterea minții sale să-și facă aripi și să sbore, — nu Timișoara e locul, de unde are să lese paserea măiestră.

Uneori se poate întâmpla, să strice prea multa cumpănire și chibzuire, dar un Șvab cum se cade mai bucuros suferă urmările nehotărîrii sale, decât să-și potă dice lumea, că s'a pripit.

Nu-i mirare dară, că scirea despre încercările lui N. numai puțină lume a pus în

mișcare, și și acesta a fost mai mult lumea măruntă, generațiunea de tot tinără, carea chiar și la Șvabii cei liniștiți încă e mai iute la sânge și mai doritoare de lucruri nouă. Închipuiți-vă numai, ce ar fi și disu lumea, dacă Timișoara intrăgă s'ar fi pus în peciore, să vedă pre un om nesocotit turtindu-și nasul, căci N. înieptându-se dintr'un loc mai înalt, cu toate mișcările desperate, ce făcea, a cădută cu nasul la pământ.

Încele mila să nu ve cuprindă prea tare, nasul lui N. a fost destul de elastic, ca să-și recapete forma de mai înainte, și puținul sânge, ce i-a curs, nu a fost de ajuns, nici ca să-i stîmperă dorul de sburare, ce-l ține cuprins. Nu, nesuccesul nu l'a alterat de loc, și până ce sângele li curgea pre nas, mintea lui cercă să afle, ce a putut fi cauza, de nu a succes planul lui atât de bine rumegat. Timpul scurt, ce l'a petrecut cu fața la pământ, a fost de ajuns, să afle cauza nereușitei sale, cel puțin cu aceea mângăia pre compătitorii nasului său.

Omul nostru nu a fost cel dintâi, care a făcut încercări de sburare, și cel din urmă încă nu va fi. Miturile Grecilor vechi ne amintesc despre un anumit Dedalos, care închis fiind împreună cu fiul său

Icaros în labirintul de pre insula Creta, ca să scape, și-a făcut aripi din pene întărite și lipite de olaltă cu ceară. Dar băetul tot băet, în neastemperul său apropiindu-se prea tare de soare, ceara de pre aripi i-se topi, și din aripele desfăcute penele sburară în toate părțile lumii, era el cădă în marea, preste carea tocmai trecea.

De v'a mișcat istorisirea acesta, ve rog, liniștiți-vă, totul e numai un mit sau o poveste fantastică și frumoasă. Sorele e prea sus, decât să potă ajunge vre-o sburătoare în apropierea lui, era înălțându-te cu câte-va sute sau mii de metri, în loc să simțesci căldură, tot de frig și de mai frig dai.

Povestea lui Dedalos totuși ne arată ceva, anume ne spune, că nici în vremurile străvechi nu se credea a fi preste puțință, să-ți faci aripi și să sbori, și pote și ceva încercări de sburare încă se vor fi făcut.

În timpurile mai nouă s'au făcut mai multe încercări de sburare. Așa istoria ne amintesc despre un anumit *Ioan Baptista Danti*, care a trăit în vécule al 17-lea în Perugia (Italia). Acesta își făcu un fel de mașinarie cu aripi, cu ajutorul căreia a sburat din turnul bisericești, și trecend preste piață se cobori jos fără să i-se întimple ceva.

răsiă școala decădută sub mâna sa și se mută la o școală bună, ca să o strice și pre acesta. Poporul din mai multe comune vădându, că cu strămutarea ne-întreruptă a dascălilor pruncii nu facă nici un sporiu, începea a considera școala de o sarcină grea și uricioasă, a cărei purtare nu-lu recompensă cu nimica. Însuflețirea pentru instituțiunea atât de folositoare a școlilor populare dispărea din inimele credincioșilor unor comune, așa câtă înzădaru s'ar' fi silitu ori ce gură de aură a mai convinge pre poporū despre folosele învățămîntului și despre necesitatea de a jertfi pentru susținerea școlilor în stare bună și pentru salarisarea cuviincioasă a învățătorilor.

Incassarea neregulată a salariului prea micu de până acum mai producea încă și unu altu inconvenientu foarte stricaciosu pentru învățămîntul poporalu. Pre cariera docentală adecă se îmbuldiau mulți tineri, cari din lipsa de talentu saū din cauza unei purtări necorespundătoare nu sperau a se pute ferici pre altă carieră, și ast-felū în sinulū corpului învățătorescu se sporiau elemente de acelea, cari în locu să scie saū să vrea a lumina și moraliza poporulū nostru, ilū opăciă în desvoltarea lui culturală, saū ilū duceă chiar și pre căi rătăcite și periculoșe.

Noi sperămū, că inconvenientele aceste în parte mare vorū încetă în urma aplicării paragrafulorū 1—9 din legea proiectată. Adevăratū, că nici salariulū de 300, respective 200 fl. nu este mare; elū este totū acela, care l'a stabilitu articolulū de lege XXXVIII din 1868. Dar dacă considerămū, că acestu salariu este asiguratū între tôte împrejurările, că se va incassă regulatū și se va plăti anticipative, că va cresce totū la cincī ani cu 10 procente, așa câtū după 25 ani de servițiu docentele trebuie să aibă salariu de 450 fl.; dacă considerămū mai departe, că fiesce care do-

cente va avē locuință cinstită și o grădină de unu pătrarū de jugerū, ér cam dela 60 de ani ai etății sale o pensiune, din care pôte trăi tignitū; dacă, dicū, le considerămū tôte acestea, trebuie să recunoscemū, că cariera docentală între împrejurările politice, în cari se află astăzi poporulū nostru, mai multū nu este o carieră de desprețuitū, la care să se imbie numai nisce tineri fără talente, fără dragoste de carte și fără chemare pentru misiunea sublimă de învățătorū alū poporului.

Imbiându-se mai mulți tineri bunī, talentați și cu pregătire suficientă la cariera docentală, auctoritatea bisericăscă nu va fi silită a culege totū felulū de ómenī, ci va pute tot-deuna alege pre cei mai destoīnici pentru oficiulū docentalū, și în specialū va pute preținde, ca fiesce care candidatū pentru cariera docentală, pre lângă alte însușiri prescise de lege, să aibă și tonū bunū, pentru ca în casū de lipsă să pótă funcționă și în calitate de cantorū cu atâtū mai virtosu, că cele mai multe școle le vomū pute salva în urma acestui proiectū de lege, numai dacă oficiulū de cantorū se va împreună cu celū docentalū.

Împreunarea acestorū două oficii va fi și din punctū de vedere bisericăscu unū lucru foarte bunū, căci dacă în instituttele preparandiale se va propune cantulū și tipiculū așa, câtū după absolvarea cursului preparandialū fiesce care elevū să pótă fi cantorū *perfectū*, care să scie, pre ce carte să pună mâna în strană, să scie, ce să cante și să cetască, și să scie implini tôte părțile oficiului cantoralū așa, câtū să nu aibă lipsă de îndrumările preotului ori de ale altora; și dacă pre acești tineri îi vomū aplică și de cantori, ne vomū mântui bisericile de mulți cântăreți, a cărorū glasū în locū să înalte pre omū și să-iescite pietatea, ilū face să iese din biserică, și vomū introduce uniformitatea

aceea de ritū, carea preste totū în bisericile romănesci lasă încă multū de doritū.

Legea proiectată va deschide așa-dară posibilitatea de a ne formă nu numai unū corpū învățătorescu mai bunū decâtū celū de până acum, ci și o școală de cântăreți bunī, care va promovă mărirea lui Dumnezeu, va desvoltă pietatea credincioșilor și frumșeta cultului divinū. Afară de aceea dacă salariile învățătoresci vorū fi într'o formă de mari în tôte comunele bisericăscī și se vorū incassă regulatū, precum trebuie să se incasseze în înțelesulū legii proiectate, va încetă strămutarea prea desă a dascălilor dela o școală la alta și ast-felū învățămîntul va căpētă unū avēntū, care nu l'a avutū până acum.

Ni-se va dice pôte, că cele desfășurate până acum tôte suntū adevărate, dar că vorū fi prea ingreunătoare pentru poporū.

La această obiecțiune răspundemū, că proiectulū acesta de lege nu pune sarcinī nouē asupra poporului, căci în sensulū legii dela 1868 despre școlele populare comunele bisericăscī ar' fi fostū detore să creeze și până acum salare de câte 300, respective 200 fl. v. a. Afară de aceea proiectulū presentū de lege pune în prospectū ajutorarea școlilor confesionale și din cassa statului, fără de a încărcă o dare nouă pre spațele poporului, cum a făcutū d. e. legea despre asilele de copii.

Acestea suntū părțile cele bune ale proiectului de lege despre regularea salariilor învățătorilor poporali, *ér partea lui cea rea consiste în condițiunile, pre lângă cari guvernulū voesce să ajute din cassa statului ameliorarea acelorū salare.*

Amū dīsū și în numărulū precedentū alū „Unirii“, că guvernulū figurază și în proiectulū acesta de lege ca unū neguțătorū, care cumpără pre bani drepturile, ce le-au esercitatū până acum bisericile asupra școlilor întemeiate și susținute de dinsele.

Totū despre elū se scrie, că ar fi trecutū de mai multe ori în sborū preste laculū Trasi-menicū de lângă Perugia.

La începutulū vécului nostru prin încercări de sburare își făcū renume unū cesarū din Viena cu numele *Iacobū Degen*. Degen cu ajutorulū unei mașinării făcute de elū s'a lăsatū în josū dela o înălțime de preste 100 de stănjini, și nu numai că a ajunsū în pace la pământū, dar în decursulū scoboririi se și putea invirtī după placū, și prin lovirele dese ale aripelorū putea chiar să se și ridice nițelū.

Afară de aceste s'a mai făcutū unū șirū întregū de încercări mai puținū însemnate, dar cu tôte încercările și baterile de capū cestiunea sburării nici până în ziua de astăzi nu-i resolută.

M'am întrebatū de multe ori, cum de și astăzi totū numai la începutū ne aflămū, cum de următorii lui Danti și Degen nu s'au folositū de rezultatele dobândite de aceștia, și nu au continuatū de acolo, unde s'au opritū ei; dar sēmă nu mī-am pututū dá. Nu am cunoscință, ce s'a alesū de mașinările întrebuințate de Danti și Degen, precum și de antecesorii și urmașii acestora. Pôte le-au nimicitū chiar ei, pôte au rēmasū în mână, ce nu le-au sciutū folosī, ci le-au aruncatū de o parte ca pre nisce lucruri netrebnice.

De alt-felū în timpurile mai nouē au începutū să studieze mai multū partea teoretică a cestiunii, anume: cu puțință este

sburarea și pre lângă ce condițiuni; câtū de mari ar trebui să fie aripele; din ce să se facă și ce formă să li-se dea; cu ce repejune ar trebui să bată omulū din ele, și ore ajunge-ar spre acesta puterea omului. Cu tôte aceste nu lipsescū nici încercări factice, și nu trece anū, să nu audī de încercări nouē cu eșitū mai multū saū mai puținū nenorocosū. Casulū și tot-odată căderea dela Timișóra e o dovadă — multămită fie Domnului — vie.

Unele diare vorbindū despre întimplarea din Timișóra facū la adresa omului nostru rēutācijas observare, ca la nouēle încercări, ce are de gândū să mai facă, să-și lase nasulū acasă. Ca și acum numai nasulū l'ar fi trasū la pământū. Trupulū întregū ne e greoiū, trupulū întregū ne trage la pământū. Trăimū și ne mișcămū în aerū, și numai tălpile noastre se atingū de pământū, și cu tôte aceste țărina, pre carea se rađimă peciórele noastre, ne ține legați și înlanțuiți de ea. Ore înlanțuiți vomū rămāne pentru tot-deuna? Ore nici odată nu vomū pute sdrobi lanțurile, ce ne lēgă de eu? Nici odată nu ne vomū pute ridica în susū, cum se ridică paserile ceriului?

Place-vē, să priviți la sborulū paserilorū? Mie tot-deuna mī-a fostū dragū, să mă uitū, cu câtă ușurință, grație și repejune sboră unele din ele, și întorsū cu câtă serioșitate și maiestate despica aerulū altele.

Primăvara de multe ori privescū cēsuri întregi la grațioșele mișcări și învertituri, ce

facū drăgălașele rindunele, și urmārescū cu cea mai mare luare aminte interesantele liniī, ce descriū ele în aerū. Ași da multū, să am înaintea ochilorū tôte liniile și figurele, ce descrie o rēndunea într'o di frumōșă de primăvară, dar aerulū pismosū înghite cu lăcomie urmele, ce a lăsatū sborulū ei.

Imi place, să mă uitū, cu câtă serioșitate și demnitate sboră cocostirculū celū cu gātū lungū și cu pecióre înalte, vulturulū falnicū și cu ochi agerī. Și hīrālulū fără de lege cu câtă indiferință se pare, că rotesce la înălțimea ametițore, unde abia zărescū, precāndū ochiulū lui agerū stă la pândă, și capulū lui viclénū făuresce cursă pentru vrabia ușuratică și guralivă.

Ziditorniū a tótă făptura a datū paserilorū aripi ușore și totuși destulū de puternice, ca să pótă purtā cu ușurință trupulū lorū. Afară de aceea plāmēnile le suntū provēdute cu aperturi, prin cari aerulū pătrunde în săculețele de pele, ce se află în partea din josū a trupului, mai departe prin osē și cotorulū peurilor, câtū aerulū le înflă și ușurează întregū trupulū.

Unele din ele și sboră cu ușurință și repejune uimitore. Așa porumbiī, rindunelele, șoimii suntū în stare să percurgā o cale de 10 miluri saū preste 70 de kilometri într'unū cēsū, va să dică mai multū decâtū cele mai repeđi trenuri de pre la noi.

Pasērea nici odată nu sboră în linie

Procedura acésta a guvernului este contrarie adevératului liberalism, injuriósă pentru biserică, stîrbitoare de drepturile de autonomie ale confesiunilor, și produce unú nou motivú de nemulțămire între naționalitățile nemagiare ale statului nostru.

Politica adevérată liberală nu consiste în confiscarea drepturilor cetățenilor ori ale corporațiilor singuraticice, cari lucră spre unú scopú nobilú pre teritoriul patriei, ci în conservarea și desvoltarea acelorú drepturi, și în regularea lorú ast-felú, încâtú esercițiul lorú să nu fie stricaciosú nici singuraticilorú, nici statului, ci de odată cu libertatea cetățenescă și religioasă să promoveze binele comunú și mărirea patriei. Concentrarea drepturilor altora în mâna puterii de statú și respective a guvernului, cum se întimplă și în proiectul de față, ne duce pre încetulú la unú despotismú, care tocmai pentru aceea este foarte periculosú, că nu va fi esercitatú de o singură persoană ca în statele absolutistice, ci de o mulțime mare de persoane pline de interese unilaterale și egoistice, cum suntú mai tóte majoritățile parlamentare, dela cari atérnă guvernele în ziua de astăzi. Așadară cândú guvernul voesce a răpi dela auctoritățile bisericesci dreptulú, ce l'au avutú cu privire la denumirea independentă și judecarea liberă și necondiționată a docenților confesionali, face unú actú nou de politică contrarie a adevératului liberalism.

Politica guvernului în acestú proiectú de lege este, precum amú díșú, totú odată injuriósă pentru biserică, față cu care guvernul arată cea mai mare neîncredere atunci, cândú presupune, că ar fi capabilă, să denumescă cu rea voiață docenți de aceia, cari sau nu suntú credincioși leali ai statului, sau suntú cu purtări rele și nedemni de oficiulú docentalú. Dacă guvernul nu ar presupune așa ceva despre biserică, atunci

nu și-ar rezervá și-e și dreptulú de a aprobá denumirea docenților subvenționați de statú și de a se amestecá în afacerile disciplinare ale acelora.

Mai departe politica guvernului stîrbesce și în casulú de față drepturile de autonomie date și garantate bisericelorú chiar prin legile fundamentale dela 1868, în cari nicăiri nu se díce, că statulú ar avé dreptú a aprobá alegerea docenților și a aprobá sau modifícá sentințele aduse în cauzele disciplinare ale acelora, ci din contră acestú dreptú îlú lasă cu totulú și necondiționatú în mâinile confesiunilorú, ér dacă guvernulú vine și într'ajutorulú școlilorú confesionale, cari crescú nu numai credincioși bisericelorú, ci și supuși fideli statului, elú este destulú de compensatú pentru acelu ajutorú prin dreptulú de inspecțiune supremă, ce-lú eserciteză asupra acelorú școle.

În fine mai observămú, că naționalitățile nemagiare și mai virtosú Românii, la cari școlile confesionale suntú totú odată și românesci, se temú foarte tare, că guvernulú abúsându de puterea extraordinară, ce i-se dá în acestú proiectú de lege, va nimici mai multe școle românesci, sau prefácându-le în școle comunale, sau denumindú într'insele nisce docenți, cari vorú lucrá cu zelú nebunú la desnaționalizarea poporului românescú.

Temerea acésta fundată produce adéncă nemulțămire, care numai folositoare nu póte fi patriei noastre atátú de agitate de certele naționale.

Aceste suntú părțile rele ale proiectului de lege despre regularea salarilorú învățătoresci. Părțile acestea trebuescú combătute cu tótá energia, ceréndu-se modificarea proiectului de lege așa, câtú nici bisericile, nici naționalitățile să nu aibă motivú de a se plânge, și cu tóte acestea să se îmbunătățescă și sórtea învățătorilorú și să prospereze învățămintulú.

Corupțiune legalisată.

Comisiunea parlamentară esmisă pentru studiarea proiectului de lege referitorú la *judicatura Curiei în cauzele electorale* își continuă lucrarea, fără ca opiniunea publică să arete celú mai micú interesú față cu desbaterile ei. Și totuși credemú, că în specialú pentru noi Românii nici o cestiune nu póte să fie mai de interesú, decâtú proiectele, ce atingú sistemulú electoralú; deórece sciutú este, că legea electorală forméză una din cele mai de frunte, dacă nu chiar cea mai de frunte stavilă, care ne împedecă dela participarea în viața constituțională a țerii. Chiar de aceea detorința noastră este, să petrecemú cu încordată luare aminte, ori ce se petrece în direcțiunea acésta, și ast-felú și desbaterile, ce se urméză cu privire la proiectulú despre *judicatura Curiei în cauzele electorale*.

Noi încă în numărulú 31 alú „Unirii“ amú fostú precisatú pozițiunea noastră față cu acestú proiectú. Atunci amú arétatú deja, că acestú proiectú, altcum bunisorú, va folosi numai concetățenilorú magiari. Acum comisiunea a confirmatú și mai multú judecata noastră, pentru că după lungi desbateri a primitú și paragrafulú 7, care concede, ca alegătorii să póta fi duși la loculú alegerii și să fie ospetați în timpulú, câtú ține alegerea. În chipulú acesta corupțiunea are să fie concésă prin lege, și nu lipsesce decâtú aprobarea parlamentului, pentru ca corupțiunea să fie *legalisată*.

Deputatulú Polonyi, în numele partidului independentú, a propusú ștergerea acestui paragrafú rușinosú, și înlocuirea lui cu unú altú paragrafú, în care să se enunțe, ca alegerile să se facă în comunele singuraticice. Majoritatea a respinsú acestú amandamentú, pentru că atunci și Românilorú s'ar ușurá încátva participarea la alegeri. N'a díș'o acésta comisiunea apriatú, dară a indegetat'o indirectú, cândú s'a provocatú la împrejurările speciale ale patriei noastre.

Etă dar, că atunci, cândú e vorba despre neîndreptățirea Românilorú, se aprobá și corupțiunea. Moralitate liberală!

dréptá, ci după ce prin baterea aripilorú a datú trupului seú unú avéntú destulú de mare, își întinde aripile și lasă să fie dusă de avéntulú acesta. Din cândú în cândú totú mai lovesce și după aceea, ca să nu se prea cobóre și să nu-i prea scadá repejunea. La fiesce care lovire se ridică, și la fiesce care lovire capetă avéntú nou. Repejunea în continuú îi totú cresce și scade și deodată cu ea i-se ridică și cobóră și trupulú.

Pasérite cândú au de gândú să se cobóre la pământú, lasă să fie trase în josú de greutatea lorú, dar aripile și-le ținú întinse sau de totú sau celú puținú de jumétate, ca să nu cadă cu repejune prea mare.

Îmi place, să mă uitú și la sborulú insectelorú. Trupulú lorú e de comunú greoiú, și ca să-lú pórté, suntú nevoite să bată sprintenú din micile lorú aripi. Murmurulú linú și monotonú a sirguincióselorú albine mă distrage și îmi stîrnesce gândiri plăcute. Și uneori uitú chiar și ura, ce o am asupra muscelorú afurisite, și ascultú la sbîrnăitulú, ce-lú producú prin loviturile dese ale aripelorú sale.

La roiulú de muscuțe, ce te impresurá, cândú eși vara la câmpú, și cu deosebire la țințari, sbîrnăitulú acesta pare a fi o cântare pre nasú, trăgănată și monotonă. Înălțimea sunetului atîrnă dela repejunea, cu carea urméză loviturá după loviturá, și ascultândú la sbîrnăitulú albinelorú, muscelorú și țința-

rilorú, de multe ori mă gândescú la repejunea, cu carea trebuie să urmeze loviturile de aripi una după alta. O secundă e scurtú timpú, și totuși ca să se producă sunetele, ce le aude urechea mea, în restimpú de o secundă aripile lorú trebuie să lovescă de 300—400 de ori în aerú.

De multe ori, cândú țințarulú obraznicú se aproprie de mine, uitú, că vine să-mi sugá din sânge, și în locú să-lú alungú, ascultú cu luare aminte, cum la apropierea lui sunetulú se totú cobóră și îngrosă, până ce de-odată cu baterea aripelorú încetă și cânteculú lui. Și din gândurile acestea adese numai atunci mă trezescú, după ce trupulú lui turtitú de fóme s'a fostú umflatú cu sângele meú.

Uneori însă mă apucá unú felú de jele, că noi ómenii nu putemú sburá. Greoiú e și trupulú multorú paséři și insecte, și cu tóte aceste ele se ridică în susú și sbóră. Dacă lorú li-s'au datú aripi gata de sburatú, noué ni-s'a datú minte, ca să ne facemú aripi și să le ocârmuimú.

Cei ce s'au ocupatú cu cestiunea acésta, dícu, că aripile, ce ar avé să ne pórté, întru atáta arú trebui să fie de mari, și loviturile atátú de desú arú trebui să urmeze una după alta, câtú pentru manauarea lorú s'ar pósti o putere mai mare decâtú 1½ cai, ceea ce trece cu multú preste puterea omului. Mașina, ce ar avé să suplinescă scáderile și să ajute mâinile și peciórele în mișcarea aripelorú, ar

trebui să fie câtú se póte de ușorá și totuși destulú de puternică, érá la mașini e greú să întrunesci ușurința și puterea.

Póte să mai trecă multá vreme, până se vorú întruni aceste dóuë, dar óre cândva totú se vorú întruni. Suntemú milióne de ómenii și prin urmare milióne de capete și milióne de minți, și milióne și bilióne de idei se învîrtú în aceste capete. Și dacă vomú trece noi, în loculú nostru vorú veni alte milióne de ómenii cu capete póte și mai deștepte, și în loculú acestora érá alte milióne, și între atátea sute și milióne de capete va trebui să fie și unulú, care să afle lucrulú acesta.

Telegrafú, telefonú, năi și trenú cu vaporii scl. încă nu amú avutú până mai éri alaltăeri. Au trecutú vécuri întregi, fără ca omulú să aibă chiar și numai închipuire despre ele și despre putința lorú, și astăzi totuși le avemú și nici că ne mai úimescú. Nu vé mai îndoiți dară despre putința sburatului, aflarea unei mașini potrivite e numai o cestiune de timpú.

Nu-mi dorescú viétá lungă, slăbiciunile și neputințele bătrânețelorú mă înspăimintă de pre acuma, dar pare că totuși mi-ar plăcé, să mai védú înainte de mórte și acestú soiú nou de comunicățiune.

Mi-ar plăcé, să védú, cum se înalță câte o cetá de ómenii întrarmați cu câte 2 aripi mari, împletite din nuiele de salcă și trase cu pândă — se dá cu socotéla, că aceste arú fi mai

Altcum trebuie să o spunem, că din proiectul acesta anevoe se va face lege. Pentru ce? Pentru că majoritățile noastre parlamentare liberale și acestu proiectu de lege i-se pare prea rigoros.

Revistă bisericescă.

Roma.

În 14 a l. c. s'a ținut în Vaticanu consistorul secretu. Sântia Sa a pronunțat unu discursu foarte remarcabilu, în care s'a ocupat de situațiunea aceea nesuferită, ce i-a creat'o Capulu Bisericei guvernul sectoru italianu, și a provocat guvernule catolice, să facă ceva pentru asigurarea libertății personale a Pontificelui Romanu, carea și acum e periclitată și are să fie și mai periclitată într'unu casu de războiu. După vorbirea acesta Sântia Sa a creatu doi Cardinali noi, pre Mgr. *Ludovicu Ruffo-Scilla*, arhiepiscopu tit. de Petra și pre Mgr. *Ludovicu Sepiacci*, episcopu titularu de Callinico. Totu în acestu consistoru Sântia Sa a preconisat 17 arhiepiscopi, între cari pre mitropolitulu de Mohilev din Rusia și pre arhiepiscopulu de Gnesen-Posen, Mgr. *Florian Stablewski*.

În 17 s'a ținut consistorul publicu, în care au primitu pâlăriile de cardinalu Eminentissimii *Antoniu Gruscha*, arhiepiscopu de Viena, și noii cardinali *Ruffo-Scilla* și *Sepiacci*.

După acestu Consistoru era s'a ținut Consistoru secretu, în care au fostu preconisați arhiepiscopulu de Strigonu *Claudiu Vaszary*, arhiepiscopulu de Calocsa *Georgiu Csaszka*, episcopulu de Zips *Szmrecsanyi*, episcopul gr. cat. de Muncaci și Crișu *Iuliu Firczak* și *Iuliu Drohobeczky*, și alți episcopi.

China.

Persecuțiunile creștinilor din China continuă. Diarul „*Courrier de Bruxelles*”

eftine și mai practice — trecându cu povora lor preste ruri și lacuri, preste orașe și sate, fără vamă, fără taxă.

Mi-ar plăcé, să vedu surprinderea paserilor, cându voru vedé acestu monstru cu aripele lui colosale și voru auți sunetele răgușite produse de aripele încovoiate în susu.

Ce se va alege de trenuri, năi scl., cându fiesce care omu va puté avé câte o păreche de aripi eftine și ținătoare, cându fiesce care părinte va deprinde pre fiu sêi în sburare și cu deosebire fiesce care învățătoru pre școlari sêi?

Va fi minunat, să veđi pre școlari în orele de gimnastică, puși în rind pre virfulu școlei, și aruncându-se în sbor în unu semn datu de învățătorul lor, care sboră cu ochii deschiși în patru, ca să apuce pre celu ce s'ar clătina.

Statele gemu toate sub povora armelor, și povora se face din anu în anu mai grea. Pre lângă infanterie și cavalerie au să mai sustină și marină din ce în ce mai mare. Ce se va alege de noi, cându va trebui să mai sustinem și armata aripată?

Sunt grozave și luptele de astăzi, dar cu câtu mai grozave voru fi cele venitoare, cându tunurile ridicate cu balone voru începe să bubue și din dosulu cutărui noru?

Și acum la capetu să ve dați unu sfat. De aveți vre-unu locu apăsos, nu-l vindeți, era de nu aveți, ve cumpărați și puneți sălci din grosulu. De cumva nu le veți trage folosulu voi, — copiii sau nepoții vostri de bună semă ve voru binecuvinta amintirea.

anunță din 13 Decembre, că în districtulu Pakou au fostu uciși 500 de creștini, era casele și averea lor au fostu arse și prădate.

Totu cu datulu de mai susu se anunță, că episcopul catolicei din China s'au adunat în orașulu Signan-fu (provincia Schensi) la sinodul generalu. Însemnămă aici spre orientarea cetitorilor, că la anul 1885, după datele publicate în „*Madras Directory*”, au fostu în China 47 episcopi, 746 preoți europeni, 649 preoți indigeni, 40 colegii, 16 mănăstiri, 1,115,664 catolici, la cari mai sunt a se adauge încă 5,502,000 catolici de pre insulele Filipine. — Observăm, că în cești din urmă 6 ani numărulu catolicilor a crescutu în măsură însemnată.

America.

Cu ocașiunea espusețiunii universale, ce se va aranja în Chicago la anul 1893, catolicii americani voru ține unu congresu generalu. Comitetulu pregătoru a și prezentat proiectulu sêu, care a întâmpinat aprobarea Cardinalulu Gibbons, precum și a episcopatulu întregu din America de Nord. Fiesce care diecesă va denumi câte 10 reprezentanți la acelu congresu, și câte 25,000 de credincioși erași își voru alege câte unu delegat. Asemenea voru trimite reprezentanți și institutule catolice superioare și medie. Congresulu se va ocupa de studiarea cestiunilor sociale.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Parlamentulu a primit și în dezbateri specială proiectulu de lege despre pensionarea învățătorilor populari, apoi Sâmbăta a început dezbateri convențiunilor comerciale, cari asemenea le-a primitu atât în generalu cât și în specialu. Cu acesta parlamentulu și-a amână ședințele până după sărbători.

Luni în 21 a l. c. a ținut ședință și casa magnaților, primind nemedificate mai multe proiecte, între cari și celu despre pensionarea învățătorilor populari. Nu s'a făcutu nici o modificare în acestu proiectu, cu toate că acela pune sarcini noue pre popor, îndetorându pre fiesce care părinte a plăti câte 15 cruceri după fiesce care pruncu de școlă. Așa dară pre lângă cei 12 fl., cari îi plătia comuna bisericescă, va mai trebui să plătescă pre atâta, pentru-că părinții de siguru nu voru plăti, cu atât mai virtos, că crucerile aceia voru avé să-i colecteze senatele scolastice. În chipulu acesta școlă confesională se face totu mai odiosă în ochii poporulu.

În ședința din 23 a l. c. a declarat ministrulu-președinte, că guvernulu va disolvă parlamentulu. Ședința proximă a dietei se va ține în 4 Ianuariu și apoi se va și închide parlamentulu și se voru face alegerile cele noue.

Austria.

Parlamentulu austriac în zilele trecute a avut mai multe ședințe furtunoase. Deputatul antisemitu Lueger a ridicat vócea sa în contra politicei germanisătoare

din Austria și magiarisătoare din Ungaria și a pretinsu cu totu dreptulu, în interesulu bine priceputu alu monarchiei întregi, ca acestor tendințe și aceste politici nedrepte față cu naționalitățile slave și față cu Românii să se pună odată capetu. Fiesce, că în contra lui Lueger s'a ridicat îndată contele Taaffe și conducătorulu Germanilor liberali Plener, cari au apărut politica guvernătorilor nostri șovinisti, și a lor proprie, nu mai puțin șovinistă ca a domnilor nostri. — Altu vifor a produsu vorbirea deputatulu cehu tineru Gregr, care a atacat și Casa domnitore. Chiar din motivulu acesta vorbirea lui Gregr a fostu reprobata și de către Cehii înșiși. — Evenimentele aceste parlamentare par a-lu fi îndemnat pre contele Taaffe a-și realisa dorința sa secretă de a pacta cu Germanii liberali și de le ofer unu postu de ministru fără portofoliu. La ocuparea acestu postu ministerialu s'a și chemat contele Kuenburg, deputatul orașulu Linz.

Germânia.

Parlamentulu germanu a primit în toate trei cetirile convențiunile comerciale. Bucuria asupra acestu faptu este foarte mare, mai ales în cercurile guvernamentale. Împăratulu Wilhelm a și datu espresiune acestor bucurii în trei rânduri: în Feltow, în Berlin și în Potsdam. În Feltow, unde a primit împăratulu scirea despre primirea definitivă a convențiunilor, a ridicat unu toast în onorea generalulu Caprivi, înălțându-lu la rangulu de conte. În Berlin a ținut împăratulu, că convențiunile acestea sunt cea mai mare operă economică a véculu prezentu, pentru care milioane voru binecuvinta guvernele actuale. Era în Potsdam, unde au fostu invitați la prânđu deputați din deosebitele partide, cari au votat pentru convențiunil, a ținut împăratulu, că convențiunile acestea voru întări și legăturile politice între statele contractante.

Corespondințe.

Sibiu, 9 Decembre 1891.

Domnule Redactor!

Dacă mă ocupu de astădată cu Universitatea săsescă, o facu acesta din motivulu, că dorescu, să se scie în cele mai largi cercuri gr. cat. române, cum se practică dreptatea la acesta instituțiune unică în felulu sêu în țările coronei sântulu Ștefanu. Acesta instituțiune — unu felu de stat în stat — administră o avere publică, ce aduce unu venit anualu siguru de 88,000 fl. v. a. afară de averea așa numitelor „șapte județe”, care încă aduce unu venit anualu de preste 33,000 fl., deci în totalu 121 mii fl. v. a. Ori și cine va recunoște, că acesta e o sumă respectabilă. Ei bine, să nu cugete nimeni, că averea, care aduce la anu acestu respectabilu venit, este o avere națională săsescă, căci se administrează de așa numita Universitate săsescă, și deasupra usei, ce duce la casa Universității, e pusă firma de „sächsisches National-Kassa”; nice decât, ci averea din cestiune este unu bunu comunu alu tuturor locuitorilor de pre fostulu teritoru privilegiat alu fundulu regescu fără deosebire de religiune și limbă, prin urmare ea este a Românulu ca și a Sasulu, a gr. catoliculu ca și a gr. orientatulu și luteranulu etc. — și de bunu comunu este cu totu dreptulu declarata acesta avere și prin art. de lege XII din 1876, carele în §. 6 dispune apriat, că venitul anualu alu

acestei averi este de a se folosi spre scopurile culturale ale tuturor locuitorilor de preteritorul fostului fundu reg., se înțelege în proporțiune dreaptă cu numărul locuitorilor de deosebite naționalități și confesiuni. Avându-se acum în vedere, că majoritatea preponderantă a acelor locuitori o formează Românii gr. cat. și gr. or., ori ce omu' cu simță de dreptate ar aștepta, ca pentru scopuri culturale românești să se întrebuinteze o parte corespunzătoare din acel venit, este însă revoltător, cându scii, că pentru scopuri culturale românești abia se aruncă o sfărmitură de 7000 fl., și anume: gimnasiul gr. or. din Brașov 5000 fl. și școlilor capitale gr. or. din Oreștie și Sebeșul sășesc câte 1000 fl., și apoi și aceste dotațiuni sunt esoperate cu chiu cu vai încă din timpurile cele bune, ér în special pentru scopurile culturale ale Românilor gr. cat. nu se destinază nici un cruceru, deși numărul lor în fostul fundu reg. se urcă peste 50 de mii de suflete, precându pentru scopuri culturale luterane-sășesci se speséză din averea comună anu de anu aprópe la 100,000 fl. v. a.

Representanța scolară gr. cat. din Sibiu conscie de dreptul. ce-lu are la averea Universității sășesci, acum de 15 ani, și: cincisprezece ani a cerută neîncetată dela fiesce care adunare generală a Universității, ca să se sistematizeze și pentru școla sa o dotațiune anuală câtă de modestă, și vedându cererea sa dreptă și ecuitabilă rețepată consecuentu sub pretextul fictiv, că nu sunt mijloce bănesci de ajunsu, a recursu de repetite ori și la Ministrul de culte și instrucțiunea publică, pentru care pașu a fostu luat într'unu rând și preste pecioru din partea unu organu românescu de publicitate de aci, căci a cutezat să și valideze dreptul seú cu întervenirea guvernului ungurescu, — și care a fostu rezultatul? Acela, că înainte de vestitul „Sachs-sentag“ s'a votatú pre anii 1889 și 1890 unu bagatelú de câte 300 fl. pentru această școlă, ér acum în era „Sachs-sentagului“, simțindu compatrioții nostri Sași, că vorú să ajungă în posesiunea privilegiilor lorú, după cari ostéză cu atata sete, cererea de subvenționare a reprezentanței numite în anul trecutú a fostu pusă ad acta împreună cu alte cereri românești totu sub pretextul inventatú, că nu sunt bani, deși fiesce care anu se închee cu câte unu escedent de decí de mii de floreni. Așa amú gátat' o cu pomana, ce ni-s'a datú din alú nostru. În anul trecutú s'a lăsatú petențiilor celú puținú speranță, că dacă se vorú sporí venitele Universității în special prin desdaunarea regalelorú, cererile puse la dosaru se vorú luá atunci la pertractare meritore. Și câtú de șireți sunt corifeii Sașilorú! Sciaú ei bine, că după „Sachs-sentagului“ lorú vorú întrá éráși în grația guvernului ungurescu și atunci își vorú puté face mendrele fără de a fi genați de cineva. Ei bine, timpul acela de grație guvernamentală a sositú, compatrioții Sași și-au căpétatú comesú din sângele lorú, decí s'aú folositú de ocaziunea binevenită, ca în sesiunea din tómma acesta să modifice statutul Universității, asigurându-I o autonomie perfectă, prin care se întesce de-a dreptul la eschiderea Românilorú comproprietarí dela beneficiile Universității sășesci și li-se íea posibilitatea de a se plánga la locul competentú contra procedurii nedrepte a majorității sășesci față cu justele pretensiuni ale Românilorú, puténdú aduce de aici înainte adunarea generală a Universității în virtutea statutului modificatú decisiuni ca forú de întâia și ultima instanță. Cu dreptú cuvintú și-a pututú decí exprima unul dintre corifeii sași în ședința caracteristică dela 2 Decembre a. c. bucuria, că Sașii aú ajunsú în urma „Sachs-sentagului“ în atari împrejurări, ca să și potú duce în deplinire o dorință din cele mai ferbintú, adecá de a și modifica statutul în detrimentul comproprietarilor români.

Modulú, cum aú fostu tractate cererile de dotațiune ale Românilorú în ședința plenară dela 2 Dec. a. c., este de natura de a stírní cea mai adéncă amărăciune în inima fiesce cáru Românú de pre teritorul fostului fundu regescú. Li-s'a măsuratú Românilorú totú cu

ficțiunea cea veche, că anume cassa Universității nu dispune de bani, căci veđi bine, pentru a induce în eróre pre petenți budgetul Universității se compune tot-deuna cu atata măestrie, câtú venitele să echilibreză, de nu mai rămáne nici unu prisosú, ér escendentele de decí de mii de floreni se ținú sub obrocú totú pentru mistificarea petențiilor, și apoi ce e mai multú, ca cei doi deputați români — față cu 18 sași — să nu aibă ocaziune de a străbate în arcanele Universității, de regulă nu se alegú în nice o comisiune, fiesce ca să li-se potá arunca în față, că motivările lorú suntú stereotipe. Afară de aceea în ședința desú numită s'a mai întimplatú apoi și incidentul caracteristicú, că fiindú pusă la ordinea zilei modificarea statutului Universității, deputatul cercului ruralú alú Oreștiei dlú L. Bercianú a cerutú, ca înainte de desbateré să se cetéscă proiectul de statutú, pre care deputații sași voiaú să-lú trecá prin ședința fără multá discusiune sub cuvintú, că proiectul ar fi fostú espusu deputaților spre studiare timpú de 24 óre, ceea ce negându deputatul românú, în urmă s'a adevéritú, că dñsul a cerutú statutul spre studiare, dar secretarul Universității după propria-i mărturisire nu i-l'a pututú pune la dispozițiune.

În fața acestorú stări de lucru nu le rămáne Românilorú preste totú altceva de făcutú, decátú ca să lucre cu tóte mijlocele legale pentru desființarea acestei instituțiuni din timpulú privilegiilorú sășesci și pentru împártirea averii comune între comproprietarii legitimi în raportú cu numărul, ce-lú representá fiesce care confesiune și naționalitate de pre teritorul fundului regiú, și apoi compatrioții sași să și susținá institutele lorú de cultură din partea, ce le compete, ér nu din averea Românilorú.

În fine nu potú să nu felicitezú pre dlú L. Bercianú pentru ținuta sa bărbătescă și energică dovedită nu numai în sesiunea Universității din tómma acesta, ci și în sesiunile din anii trecuți, la cari a luatú parte ca deputatú.

Primiți On. Redacțiune expresiunea celei mai profunde stime dela alú dvóstre devotatú

X-Y.

Năséudú, 14 Decembre 1891.

Regele a muritú, să tráescă regele! Aceste vorbe se diceau, cândú se ridicá unú nou rege la tronú. Aceste le putemú dice și noi vedéndú reșeștea lucrurilor implinite între noi. S'a svircolitú conferința preotéscă-mirenescă, s'a svircolitú conferința mirenescă-preotéscă pentru dreptul de alegere a vicariului Rodnei. Și dreptú răspunsú la aceste conferințe în 1 Decembre a. c. s'a denumitú de parochú alú Năséudului și vicarú foraneú episcopescú alú Rodnei cl. d. dr. Ioanú Popú, prof. de teol. și asesorú consistorialú. În 1-a denumirea și în 13 instalarea. Etá decursulú instalării.

Înainte de tóte trebe să dicemú, că instalarea a fostú una din cele mai splendide întimplatú în Năséudú. În 12 Dec. s'a trimisú o deputațiune, carea să-lú bineveniteze la gara din Becleanú. Séra la 6 óre în aceeași zi i-s'a făcutú serenadă din partea junimii studióse și a corpurilor didactice. În numele acestora a ținutú vorbirea de bineventare profesorul I. Gheșe. Răspunsul datú din partea nou denumitului vicarú a încântatú pre toți. Reasumatú în puține cuvinte este: Voiú luptá cu *fermitate de caracterú*, mé voiú nisui a împreună *activitatea lui Mărianú* cu *sinceritatea lui Macedonú* și *abnegațiunea lui Moisiú*. La bineventarea din partea comunei bisericesci a răspunsú, că se va identifica cu poporul seú.

Nu se putea dice mai multú, și nu putemú așteptá mai multú. Lucru este mai multú decum cugetá cineva. Până va veni tractulú, unde a fostú sub Mărianú și Macedonú, trebe muncá și încă fórté grea. Mai venimú apoi și noi cu dorința noastră, care este, ca vicarulú să fie centrulú, în jurulú cáruia să ne putemú grupá, ca dñsulú să fie capulú nostru adevératú și nefluințatú. Sperámú, că tóte acestea se vorú realizá și vomú puté gratulá Capulú diecesei pentru nimerita denumire.

În ziua urmátóre s'a celebratú s. liturgie. A pontificatú Rssimulú Dñu canonicú Ioanú Papiú asistatú de M. O. Dñu Ioanú Georgiú, ambii delegați episcopesci. A concelebratú noulú vicarú, fostulú administratorú vicarialú și cea mai mare parte din preoțiimea tractuală. După cetirea s. Evangeliú s'a făcutú introducere de parochú și vicarú. Cu ocaziunea acesta între altele Rssimulú D. canonicú a adusú aminte instalatului, cumcă cu biserica e împreunată națiunea, că prin urmare și în această direcție are decorințe.

Dupá s. liturgie aú fostú primirile corporațiilor lorú. S'aú prezentatú mai întâiú preoții, apoi senatulú bis.-scol. și comitetul comunálú, după aceștia profesorii, învățătorii și oficialii dela fonduri. Mai târđiú s'aú prezentatú oficialii administrativi și cei judecătorești. La vorbirile de bineventare ținute în l. magiară vicarulú a răspunsú românește. N'aú rămasú nici preotulú rom. cat., oficialii silvanali și postali. Cu unu cuvintú toți oficialii și-aú făcutú reverința, asemenea și corpulú pompierilorú.

La 1 órá după amédá a fostú prándulú, datú de Reverendissimulú dñu vicarú. Aú fostú circa 180 de couverte. Aú tostatú oficiosú după programú: canoniculú Papiú pentru Ilustritatea Sa Episcopulú Szabó și pentru vicarú. Totú pentru vicarú din partea cercului G. Domide, din partea laicilorú I. Ciocanu. Cestú din urmă díse între altele, că acum s'a implinitú o dorință secretă, care astáđi se manifestá pre față. Mai încolo s'a tostatú pentru canoniculú Papiú, familia vicarulú, pentru credincioșii și publicú. După aceea s'aú începutú toastele neoficiose în tóte limbele. Să fie tóte în órá binecuvintată! **Correspondentulú.**

Noutăți.

Escelența Sa I. P. D. Mitropolitú Dr. Ioanú Vancea de Butésa împreună cu secretarulú seú Dr. Augustinú Bunea s'a rentorsú dela Budapesta Marți în 22 a l. c.

Censurá de profesori. Dlú Antoniú Cighi, profesorú gimnasialú și prefectú la institutulú „Pavelianú“ din Beiușu a făcutú censura de profesorú pentru școlile medie la universitatea din Budapesta. — Dlú Ioanú Nicóbrú, absolutú de teologie și filosofie, a depusú la universitatea din Clușiu esamenulú profesorescú specialú din limba și literatura română și magiară. Íi felicitámú!

Carte aprobatá. Ministrulú r. u. de culte și instrucțiunea publică sub Nr. 54271 din 5 Dec. 1891 a aprobatú ca manualú la gimnasiile cu limba de propunere română „Geografia politică“ pentru a 7-a clasá gimnasială și privați, manualú prelucratú de Arouú Deacu, profesorú în Blășiú.

Noulú tarifú telegraficú. Ministrulú de comerciú Baross a emisú o ordinățiune cu datulú 10 Dec., prin care notificá schimbările, ce se vorú face în tarifele telegrafice începéndú din 1 Ianuariú 1892. În înțelesulú acestei ordinățiunii la telegramele, ce se vorú trimite pre teritorulú Ungariei, Austriei și Germaniei, nu va fi a se mai solvi *taxá fundamentală* de 24 respective 30 cr., ci de fiesce care cuvintú se vorú solvi 3 cr., státorindu-se *taxa minimală* a unei telegrame în 30 cr., ast-felú câtú nici o telegramă nu va puté să coste mai puținú de 30 cr. Pentru comunicațiunea locală și pentru cea dela graniță se șterge taxa fundamentală de 12 cr. și va fi a se solvi de fiesce care cuvintú 1 cr., státorindu-se taxa minimală a unei telegrame în 20 cr. — Blanchetele vorú costá și de aci încolo 1 cr. — Solvirea telegramelorú va avé să se întimple la oficiile telegrafice de statú în *marce postale*, érá la stáțiunile cáilorú ferate în *bani gata*.

Casuri de mórte. Teodorú Busilla, parochú în Gurba, a repositú în 6 Dec. în anulú alú 55-lea alú vieții și alú 28-lea alú preoției. Íú deplánga o numérosă familie și mulți amici. — Elena Pap n. Bilță a repositú în 19 Dec. în anulú întâiú alú căsătoriei. O deplángú soțulú Iuliú Pap, preotú nou-ordinatú, párinții și numérosi consángenii. *In veci amintirea lorú!*

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Recensemîntul din 1890.

Dilele trecute dl. *Keleti Károly*, șeful oficiului statistic din Budapesta, a cetit în Academia magiară de științe o dare de semnă despre recensemîntul dela finea anului trecut.

Foile din Budapesta ne spun, că darea de samă a dlui Keleti a fost ascultată și aplaudată de un public numeros și ales.

Am cetit cu luare aminte numerii obositori, dar interesanți, espunerile și conclusionile uneori atât de caracteristice, le-am cetit, ca să vedem, înaintat-am în cei din urmă 10 ani în număr, în avere și în cultură, sau dora am stat pre loc, ori chiar am dat înapoi. Numerii din darea de samă ne spun, că mult puțin am înaintat în toate privințele, era conclusionile auctorului ne pun înaintea ochilor, că mai mult ca în toate am înaintat în *idea de stat magiară*.

Disponem de puțin spațiu, și prin urmare trebuie să ne mărginim la vre-o câteva date mai însemnate, cu deosebire la de acele, cari ne ating mai de aproape pre noi.

Tera întregă — fără Croația și Slavonia — are 15,133.793 de locuitori, sau dacă mai numărăm aci și soldații activi din armata comună, pre honveți și pre gendarmi, suntem 15,231.864 de locuitori. Dintre aceștia 7,548.463 isb bărbați, era 7,683.401 femei.

Precum se poate vedea, femeile isb mai multe, și anume cu 134.938 de suflete, cât totu la 1000 de bărbați se vinu 1018 femei.

Celor ce luptă pentru emanciparea femeilor, le va fi binevenit, să afle, că numărul femeilor în cele mai multe țeri întrece pre cel al bărbaților, și că odată emancipate, votul lor ar pute fi precumpenitor în toate afacerile.

Cei 15,231.864 de locuitori formeză 3,370.443 de familii. În an. 1880 nu erau decât 2,871.755 de familii, și prin urmare numărul familiilor în acești 10 ani s'a sporit cu 498.688, va să dăcă aproape cu o jumătate de milion.

Case locuite sunt 2,478.491, precându în anul 1880 nu erau decât 2,299.366.

Bărbați însurați s'au aflat 3,072.907, era femei măritate 3,120.665, bărbați veduvi 216.771, femei veduve 743.441.

Copii mici neajunși la școlă sunt 2,531.200, era copii de școlă, va să dăcă dela 6—15 ani, 3,337.556, și prin urmare copii sub 16 ani sunt cu totul 5,868.756.

Omenii în stare să lucre, va să dăcă între 16 și 60 de ani, sunt 8,389.593.

În an. 1880 erau 5,115.624 de copii sub 16 ani, și 7,890.436 omeni între 16 și 60 ani, va să dăcă în stare să lucre, prin urmare dela 1880—1890 numărul copiilor a crescut cu 753.132, va să dăcă cu 14.72 %, pre cându numărul omenilor capaci la lucru numai cu 499.157 sau cu 6.32 %.

Dintre cei trecuți preste 6 ani ceti și scrie sci 3,724.909 bărbați și 2,985.123

femei, sau dintre bărbați 60.22 %, er dintre femei 46.52 %. Numai ceti sci 117.374 de bărbați sau 1.9 %, și 423.096 femei sau 6.59 %. Nicet ceti nici scrie nu sci 2,343.061 bărbați sau 37.88 %, și 3,009.030 de femei sau 46.89 %.

Statisticul nostru merge și mai departe și stătoresce deosebitu pentru fiesce care confesii și naționalitate, câte percente sci scrie și ceti. Și anume sci scrie și ceti:

	bărbați	femei
Dintre rom.-catolic	55.48 %	43.04 %
» greco-catolic	17.65 »	9.28 »
» greco-oriental	16.41 »	11.69 »
» cel de conf. aug.	69.98 »	60.26 »
» » helv.	63.11 »	53.58 »
» unitari	56.66 »	39.79 »
» mosaic	70.55 »	59.71 »

După naționalitate sci scrie și ceti:

	bărbați	femei
Dintre Magiari	59.14 %	48.27 %
» Germani	68.12 »	58.21 »
» Slovaci	50.60 »	36.73 »
» Romani	19.86 »	8.19 »
» Ruteni	12.63 »	6.76 »
» Croați	49.48 »	34.50 »
» Serbi	39.41 »	22.22 »
» Venți	48.67 »	30.91 »
» Armeni	78.07 »	64.28 »
» Tiganii	2.79 »	1.21 »
» Bulgari	54.51 »	39.52 »
» Italiani	71.59 »	58.50 »
» străini	67.43 »	55.25 »

Suntem recunoscători dlui Keleti pentru aceste date, căci e bine, să ne cunoștem și scaderile, numai așa vom pute stăru cu totu deadinsul pentru delaturarea acelor. Nicet chiar pentru observațiunea, ce o face la adresa celor două biserici de ritul grecesc — greco-catolică și greco-orientală — nu ne-am supera, dacă am pute fi convinși, că singurul lui scop a fost să constate starea faptică.

Noi putem să asigurăm însă pre ori cine, că dacă dl. Keleti nu pregetă, să asemene datele de acum cu datele din 1880 și poate și de mai înainte, și să alature datele despre progresul cultural, ce au făcutu în timpul din urmă singuraticile confesii și naționalități, — datele aceste de locu nu ar fi fostu genante pentru noi Romani.

Dacă Romani în privință culturală stau aievea mai înapoi decât unele dintre celealalte naționalități, vina o pōrtă nu dinșii, ci timpurile și împrejurările vitrege din trecut și totu odată împrejurările vitrege de astăzi. Să se socotescă numai, că în câțiva ani a trebuit să ne ridicăm sute de școli și să le susținem numai din sēracia noastră. Și nu ajunge, că ni-s'au pus și ni-se pun în cale pedeci preste pedeci, ci trebuie să ni-se mai și arunce în față, că suntem rămași înapoi!

În urmă trecendū preste celealalte date, vom însemna singuraticile *naționalități* după număr și percente, și anume au fostu:

	în 1890:	în 1880:
Magiari	7,361.207 sau 48.64 %	46.65 %
Germani	1,987.310 » 13.13 »	13.62 »
Slovaci	1,896.358 » 12.53 »	13.52 »
Romani	2,590.425 » 17.12 »	17.50 »
Ruteni	379.713 » 2.51 »	2.57 »
Croați	183.720 » 1.21 »	4.60 »
Serbi	494.847 » 3.27 »	4.60 »
Venți, Sloveni	70.658 » 0.47 »	0.46 »
Armeni	2.067 » 0.01 »	0.02 »
Tigani	90.264 » 0.60 »	0.57 »
De alte limbi	77.515 » 0.51 »	0.49 »

Eră multu mai bine, dacă dl. Keleti punea și numerii corēspundători din 1880, era nu numai percentele; va fi

sciindū dīnsulū, pentru ce nu o a făcutu. Din datele aceste la prima privire s'ar pără, că Germanii, Slovaci, Romani, precum și celealalte naționalități, de-a rindulū mai tōte au scādutū, și singurū numai Magiarii s'au sporitū. Adevērulū e, că spre es. Romani în acești 10 ani s'au sporitū chiar și după datele statistice ale dlui Keleti, și anume cu 185.340 suflete sau cu 7.7 %, și fără îndoielă totu cam așa va fi și cu celealalte naționalități.

Datele statistice împărțite de dl. Keleti sunt grupate cu multă măestrie, și scopul lor a fostu, — și acesta se vede din fiesce care șirū, — să arete puterea de viētă a Magiariilor, cari în anii din urmă intru atata s'au sporitū — cu 14.95 %, — câtu acuma formeză — putem dīce — jumătate din poporātiunea țerei.

Cunoștem pre Magiari destulū de aprōpe, și spornicia lorū nu ne-o dorimū, dar scimū și principiile, după cari se purcede la însemnarea limbei materne a locuitorilor, și prin urmare de sporiulū celū mare alū Magiariilor de locu nu ne mirāmū. Precandū la gruparea după religiuni dai de 706.838 locuitori de religiunea mosaică, la gruparea după naționalități nicet urmă de Israeliți nu găsesci. Ce s'a alesu de ei? Au dispărutū, cum vorū fi dispărutū și multū de alte limbi, cari vorbescū și limba magiară.

Nu invidiām aplausele, ce le-a primitū dl. Keleti, dar ne dōre, că se îmbētū cu apă rece o lume întregă. Ce va fi, dacă sporiulū Magiariilor e numai unū visū frumosū? Ce va fi, dacă din visulū acesta mai iute sau mai tārdu vorū trebui să se trezescă în o realitate înfricoșată?

În câtu e pentru noi, am dōri, ca în șematismele, ce se vorū compune de aci încolo, să se însemne și datele statistice de lipsă, ca în viitorū să nu mai fimū avisați la bunăvoința (?) domului Keleti. E de interesū, să scimū acuratū, cum stāmū, cu câtu ne sporimū, dacă înaintāmū în cultură, ș. a. m. d. Datele statistice suntū fōrte espresive: ele potū să ne desvelescă multe neajunsuri, ce trebuescū delaturate, și de altă parte potū să ne înalte consciința națională și să ne îmbărbăteze la muncă și mai intensivă.

Ostenela de o di.

— Din amintirile unui preotū bētrānū. —

(Fine.)

„Cum mergeam cătră casă, odată numai mă întâlneșcu cu cumātra Călbază. Ducea ceva invēlitū într'unū ștergariū. Stāmū și vorbimū. „Ce duci în ștergariū?“ o întrebai. „Bostanū friptū.“ Ea scie frige fōrte bine bostani. A dīsū, că și dlui preotū îi va trimite bucurosū și și Măriei Sale. Place-i Măriei Sale bostanulū friptū?“

Dl. Bogatulū n'a rēspunsū la întrebarea acestă gastronomică, eū însă am întreatū, că acesta e lucrulū importantū și urgentū, pentru care m'a chematū dela masă?

„Ba cu multă mai mare lucru este acela. Cum am grăit despre una alta, odată numai mă întrebă cumătra, că unde am umblat? „La domnul părinte.“ „Pentru ce?“ „Am scos cartea de botez a omului acestuia.“ „Doră se înșoră?“ Îmi dișe. „Își cercă averea,“ i-am răspuns. „Și eu îmi aduc aminte, când s'a născut, tatăl s'eu a locuit pre ulița dilerilor.“ „Pre ulița cea strîmtă,“ am dișu eu. „Potă jură, că pre ulița dilerilor.“ „Eră eu,“ dișei, „bine îmi aduc aminte, că pre ulița strîmtă a locuit.“ „Acolo,“ dișe dînsa, „numai la doi ani s'au mutat, după ce s'a fost stricat casa cea veche.“

„Și certându-ne ast-fel, odată numai mi-se luminează noptea întunecată a timpului trecut. „Ai dreptate, cumătra! Așa-i, în ulița cea strîmtă s'au mutat numai la doi ani după aceea.“

„Acesta-i dară lucrul, pentru care m'ai chemat?“ o întreba, când Năstasie s'a oprit nițel, ca să resufe.

„Aici va fi încă mörte de babă!“ mornăi dl Bogatul scrișnind din diuți. El a și făcut o mișcare suspițioasă cu pumnul, și de aceea îndată i-am apucat mîna.

Eră Năstasie nu scia, din ce primejdie mare am scăpat-o. Ea continuă cu puteri renoite:

„Nu bagă de samă cinstitul părinte, ce greșelă este? Eu îndată am bagat de samă, și potă pune jurămînt, că și Măria Sa a bagat samă, numai nu voesce să se mestece în deregatoria preoțescă. Vădă, că a bagat samă, și de aceea-i mănios. Așa, că pentru aceea-i mănios Măria Sa? Saă doră are altă nevoie?“

Dl Bogatul eră a răspuns cu o murmurare la întrebările acestea, și a trebuit să-mi încordă toate puterile fizice, ca să-l rețină dela atac. Și ca să sfârșesc scena, o am provocat pre bētrāna, să-mi spună, ce greșelă a observat, că nu am timp de a pută petrece mai mult cu dînsa.

„Dacă cinstitul părinte n'a bagat de samă, ce greșelă s'a făcut, voiă spune eu. Nu-ți aduc aminte, părinte, că în cartea de botez așa ai scris, că Mihai s'a născut pre ulița strîmtă? Însă nu-i drept, că pre ulița dilerilor s'a născut.“

„Atăta-i tot?“ o întreba.

„Da nu-i destul atăta?“ dișe bētrāna cu ulmire. „Facă bine dl părinte, să scrie altă carte de botez.“

„Nu-i de lipsă,“ i-am dișu cu liniște. „Dacă numai atăta ați dorit, atunci puteți merge liniștiți.“

„Întru adevăr nu e de lipsă de altă carte de botez?“ întrebă bētrāna cu ore care îndoieală.

„Dacă dică odată, puteți fi liniștiți.“

„Förte mă bucură, că-i bună cartea de botez; pentru-că n'a-și fi luat pre suflet, ca pruncul acesta să-și perdă moșia pentru mine.“

„Cartea e bună,“ i-am dișu dela ușe, voind să iesă cu dl Bogatul. „Și acuma mergeți în scirea Domnului, nu am timp să mai vorbesc.“

„Eu am făcut, ce aveam să fac,“ continuă bētrāna Năstasie stāndu-ne în cale, „și dacă am făcut greșelă aceea,

o am și îndreptat. Măria Sa îmi potă fi martor, că îndată m'am rentors și am spus greșelă. Așa-i, Măria Ta, sărută mîinile, că eu am îndreptat greșelă?“

„Bine e,“ dișei făcendu-le sēmut, să se depărteze, că m'am temut, nu cumva să se infurie dl Bogatul și să facă una nefăcută. „Lucrul e isprăvit, și acum lasă pre Măria Sa, să mērgă la mănecare.“

I-a mai succes bētrānei, să-mi sărute mîna și fără de veste și pre cea a dl Bogatul, și numai după ce a trecut și preste proba acesta, a putut merge bietul domn la masă frântă trupesce și sufletesce, și tremurānd s'a aruncat pre un scaun așa, cătă eră pre aci să-l sarme. Tăierul cu friptura eră încă pre masă; a gustat o bucată dintr'însa, apoi schimosindu-și fața a împins dela sine tăierul. A suflat mănios și după olaltă a deșertat mai multe pocale cu apă, căci cum m'a dișu, se temea de gută.

Au venit apoi alte mănecări, și el molcomindu-și fōmea și-a recăpētat liniștea și a conversat despre mai multe lucruri.

Cătră sfârșitul prāndului a început a se simți bine. A aprins pipa, și sorbindu caféua cetia diarele. După câteva minute însă dl Bogatul a adormit pre scaun și hōrcăia cu gura căscată.

Însă nu multă a ținut fericirea acesta. Fētul m'a dat de scire, că a sosit timpul îngropării.

M'am apropiat dară de dl Bogatul și i-am scuturat mîna.

„Cine-i? Ce vrei? Unde-s?“ întrebă amețit, sărind de pre scaun.

„Eu sunt,“ îi răspusei, „și dta ești în sala mea de mănecare.“

„Nu vrei să mănecă, sunt sātul,“ dișe căscānd, și se aședă erāși, ca să-și continue somnul.

Eu însă eră l'am scuturat și l'am tras de pre scaun.

„Ce-i? Ce mă conturbă? Pentru ce nu mă lași, să dorm?“ dișe dl Bogatul somnuros și infuriat.

„Avem de lucru.“

„Ce-mi pasă mie, isprăvesce-ți lucrul și mie-mi dă pace, ca să potă dormi!“

„Ți-ai uitat de rēmas?“

Cuvintul acesta a fugărit somnul din ochii dl Bogatul. Și cu privire furiōsă m'a întrebat:

„Eră e aici hīrca?“

„Nu te teme, pentru aceea nu te-ași fi sculat. Altă lucru avem.“

„Ce ai inventat eră?“

„Eu n'am inventat nimica. Avem o îngropăciune; doră nu crești, că eu ași fi omorît omă, ca să te necăjesc?“

„Atăta ar mai lipsi, ca să mă necăjesc și dta,“ mornăia cu amărăciune dl Bogatul. „Să mergem dară!“

Am pornit cătră casa, unde eră mortul. Acea eră cam departe, în celalalt cap de sat. Timpul se schimbă. A plouat neîncetat, și plōea rece străbătea trupul. Dl Bogatul eră indispus și mergea încet lāngă mine pre ulița lunecată și tinosă, și în continuu murmură ceva, ce eu nu am putut înțelegi.

Casa mortului, cum dișei, eră în celalalt cap de sat, eră cemetierul în estalalt, departe de sat, așa că dela casa mortului până la cemetier eră mai departe, decât dela casa preoțescă până la mort. La ce adaugēndu-se și ceremonia de înmormintare, a înserat, pre când ne-am putut rentorce cătră casă. Dl Bogatul a fost luat parte la tōte, deși nu cu mare devoțiune sufletescă, și acum eră de tot obosit, și când am intrat în chilie, mai multă a cădut decât s'a aședat pre canapea.

„Pentru ce ai ședut, domnule?“

„Pentru ce?“ strigă mănios. „Acesta încă-i întrebare? Sunt ostent ca un cāne, și încă mai întreb, că pentru ce am ședut?“

„Numai de aceea am întrebat, că eră trebe să mergem îndată.“

„Trebe să mergem? Unde?“

„La morbos.“

„La ce morbos? Astă dimineță saă mai bine în revērsatul dīlei am fost deja la morbos, și atăta ajunge pentru o di.“

„Cugetă doră, că la noi se bolnăvesc ōmenii la comandă? În timp de epidemie se întimplă, că în aceea-și di avem să mergem și la tredecī de morboși.“

„Acuma nu-i epidemie,“ dișe dl Bogatul întindēndu-se pre canapea.

„Nu-i coleră, dar sunt și alte morburī.“

„Ce morbu să-l fi apucat pre prostul acela?“

„Andă, că-i în vērsat.“

Dl Bogatul la acestea a sărit în sus ca mușcat de șerpe.

„Ce? Vērsat? Și dta mergi acolo?“

„Sunt detor să merg.“

„Dară vērsatul e contagios.“

„Dacă s'ar' fi lipit de mine tōte bōlele de pre aceia, pre cari i-am mār-turisit, acum förte șodă ași cătă. Și apoi în urmă eu n'am să cercu alta, fără numai detorința.“

„Detorință! Detorință?“ se infuriă dl Bogatul. „Mie aceea nu-mi e detorință.“

„Drept ai.“

„Așa dară nici nu merg.“

„Ai tot dreptul să rēmai, însă recunōsee, că ai perdat rēmasul.“

„Aha!“ strigă dl Bogatul. „Acum înțeleg, pentru ce ai inventat vērsatul. Voesci a mă spāriă, pentru-că simțesc, cumcă vei perde rēmasul. Nu așa, părinte! Dacă am suferit tōtă diua sēcātu-vele, — nu voi fugi acum la sfârșit. Acesta însēmnă a suferi naufragi în port. Nu mă vei spāriă; și așa sciu, că acum nu bātue vērsatul.“

Am mișcat din umeri la cuvintele acestea și nu i-am răspuns. Nici c'am avut timp de discuți mai lungi, că în acel moment a intrat fētul, ca să mă întreb, când vomă merge.

„Îndată, la moment,“ îi dișei. „Domnule, fii bun și vino.“

Dl Bogatul a ieșit cu mine, și în vreme ce eu am mers pre la biserică, nāscēndu-se în dînsul ore care suspițiune, a întrebat pre fēt, că la ce morbos vomă merge?

„La Andrei Tălposu pre șirul din Josu.“

„Așa? La bietul Andrei Tălposu?“
dise dl Bogatul cu compătimire, și apoi adause: „Ce bolă are sêracul?“

„Vêrsatî negru,“ rêsponse fêtul.

„E cu neputință,“ a bâlbăit dl Bogatul. „Dela cine ai auđit'o?“

„Aci e muierea lui, aceea mi-a spus'o,“ rêsponse arêtându o muiere, carea vinia în urma nôstră.

Muierea cunoscêndu pre dl Bogatul a pășitî înainte, ca să sârute Măriei Sale mâna. Însă Măria Sa s'a întorsu și ca împușcatu din tunu a fugitî cătră grajdî strigândî în gură mare:

„He! Ștefane! Prinde! Unde-i ticătosul acela? Ștefane! Prinde!“

Altceva n'am mai auđitî, că am intratî în biserică. Pre cându eșiam din biserică cu Sta Cuminecătura, atunci eșia și căruța dlui Bogatul pre pôrtă. Cându am ajunsu la uliță, căruța eră departe, și numai duruitura se auđia în murgitul de sêră.

Multu timpî n'am auđitî nici o veste despre dl Bogatul.

S'a fostu desprimăveratî. Unu colegu din vecinătate își serbă ziua numelui și m'a invitatî și pre mine. Acolo am aflatî și pre dl Bogatul, care chiar cându am intratî eu, necăjă pre mai mulți preoți. Auđindî, că dl Bogatul eră satiriséză pre preoți cu aceea, că n'a de lucru, am đisî, că referitoru la cestiunea acêsta voi povesti istoria unui rêmăsî interesantî. Dl Bogatul s'a spăriatî și chemându-mă la o parte m'a rugatî, să tacu. Î-am promisî, că voi tăce, însă numai așa, dacă pentru rêmăsul perdutî va face o fundațiune de 200 fl. în favorul pruncilor școlari sêraci. Dl

Bogatul numai condițiunea aceea a pus'o, ca să-i mulțămescî pre cale điaristică pentru donățiunea-i građiosă.

Prelucrare de

Victor Berinde,
capelanu în Satu-Sugatag.

Bibliografie.

„Noțiuni de estetică“ de Petru Dulfu. București. Tipografia Basilescu 1891. — Cărțica acêsta, ce cuprinde 11 + 53 pagine, este unu manualu micu de estetică destinatî pentru școlă. Împărțirea logică a materialului, definițiunî esacte și precise, esplicări instructive și ușore de înțelesu, esemple cu puține excepțiuni bine alese, limbă clară, precisă și corectă suntî totu atâtea calități frumoșe, ce distingî acêstă cărțică, din carea se potî ușorî și bine instrua și privați afară de școlă. Pre lângă aceea întîmpinămî în ea și lucruri, ce rarî le întîmpinămî prin cărțile din România, cum este sublimitatea ideii lui Dumeđeu, a minunilor Mântuitorului nostru Isus Christos, meritele biserice și a religiunii pentru artă și altele.

Avemî însă și două observări, cari credem că autorul le va primi ca făcute cu deplină bunăvoință. La pag. 29 adecă ne spune, că scopul artelor este a ne înfățișă frumosul în formă sensibilă, apoi adauge, că dacă unu artistu în locu de cerințele frumosului esteticu urmăreșce ca scopu principalu vre-o altă tendință, fie acêsta politică, socială sau morală, operele lui se numescî opere tendenđioșe și suntî mai multu sau mai puținî lipsite de valoare estetică. Asupra principiului acêstui s'ar putî discuta multu, și s'ar putî arêta, că în consecințele lui cele din urmă duc la absurd, eră de altă parte conduși de principiul acêsta cele mai multe produse artistice clasice din istoria omenimii ar trebui să le decherămî de lipsite de valoare estetică. Așa de pildă totu ce s'a produsî în artă spre a servi nutririi simțului religiosu, ar fi fără valoare estetică, precândî totuși la pag. 28 autorul însuși ne spune, că religiunea a fostu nutritorea și crescătoren artelor. Scimî alteam, că dl autoru cu principiul acêsta s'a pusî pre terenul esteticiloru acelora din România, cari luându-se

după nisece filosofi abstruși germăni au degradatî artele la rolul ordinariu de gădilitore a simțirilor și a imaginațiunii.

Domnul autor însă n'ar avê decătî să consulte istoria artelor frumoșe, și atunci se va convinge, că epoca clasică a artelor a fostu de comunu epoca, în care ele au servitî foarte multu ideiloru celor mai mari, de cari eră agitată omenimea. S'ar convinge, că istoria dă de minciună totă estetica filosofilor germăni, și apoi legile estetice, ce ni-le descoperă istoria, cuprindî totuși mai multu adevêrî decătî speculațiunea unui sau altui filosofu.

A două observațiune, ce o avemî, este că la pag. 41 și 42 vorbindu despre romanticismu, între alte esemple bune de opere romantice amintesc și „Lucêfêrul“ lui Eminescu. Acum unu profesor de estetică va și cetî și esplică în școlă esemplele acêste, căci chiar și dl autor o doreșce acêsta. Ne-ar plăcê însă, ca dl autor să ne spună, că ore cutezare-ar dînsul a cetî în școlă cu elevii sau elevele versurile din „Lucêfêrul“, în cari se spune, ce a făcutu Catalin cu fata de împêratu în unu „ungheriu“? Ne-ar mai plăcê apoi, să ne spună, că ore cutezare-ar dînsul a esplică eleviloru sau elevelor poftele acêle „vii“, ce a doritî fata de împêratu să i-le împlinêșcă lucêfêrul, în care eră înamorată de môrte? Într'unu lupanaru pôte că s'ar putî cetî și esplică lucruri de acêste. În școlă însă nu este profesor pre lume, care să cuteze a o face, căci poezi de acêste nu se cetescî și esplică în școlă, ci se aruncă în gunoi. Dl autor din poeziile proprii ale sale putea aduce esemple mai bune ca „Lucêfêrul“ celu scandalos al lui Eminescu. Nu scimî, de ce n'a făcut'o.

Autorul a scris și o „Morală sau etică filosofică“. Ne-ar face o deosebită bucurie, cându ne-ar onoră cu unu esemplaru și din acêsta.

Posta Redacțiunii: Dl B. Danca în G. Corespondința și-s'a trimisî numai din greșelă.

Editoru și redactoru rêspondetoru:

Dr. Vasiliu Hossu.

JOSIFU GAVORA (1) 30—30

distinsu cu medalia espositională cea mare pentru lucrî escelentî și gustu bunî la esposițiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV, strada Vațului Nr. 17

Recomandî cu prețuri de cele mai convenabile și în esecutare câtu se pôte mai frumoșă obiecte de lipsă

pentru ajustarea bisericeloru, si anume:

Felone preotesce și stichare diaconesci

Flamure pentru biserică și reuniuni.

Flamure pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni biseri-

dustriale, de cântări și de pompe funebre.

Candelabre, racle

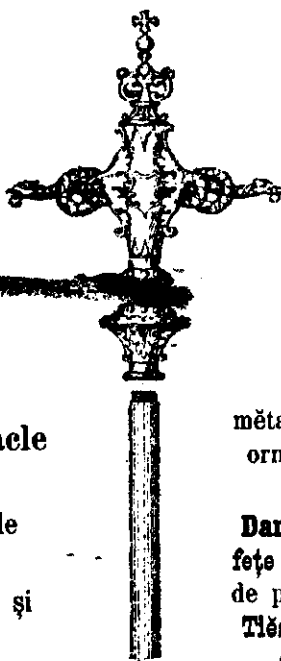
și potire,

luminarie de parete

și de altariu, și candel.

Acurătatea mea o potî dovedi cu sute de epistole recnoscătore.

Garantî de prețuri și preliminar de spese trimisî la cerere franco.

Primescî și eșeptuiescî ieftinî repararea vestmintelor besericesci, întrargintarea și întraurirea de potire, racle, candel și luminarie de altariu.

Mare asortimentu de brodării de aur, de argint și de mêtasă, precum și de ornaturî besericesci brodate

Dantele besericesci, fețe de altariu, cruci de parete și de școlă. Têsêturî besericesci, damasturi etc.

Fundată în an.
1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantî de curte alu Alteței Sale Imp. și reg. Archiducele Josifu

proprietariul primei fabrici ungare de mașine și reequisite de pompieri, turnătorii de clopote și metalu

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

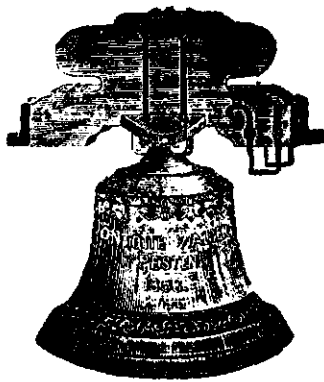
recomandă atențiunei preanonrațiilor domni preoți

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

în care se fabrică atât grupuri câtî și clopote singurateice:

cu scaune de fieru patentate și cu chivere (côrne) scutite de frecare. Fabrica a liferatî dela întemeierea sa 1800 clopote mari de metalu, într'altel și celî dela metropolia din București în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblătore scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă și pompe pentru fântâni.

(2) 52—52

Preliminare de spese și Prețu-couranturi se trimittî la cerere gratuitu și franco.

Distinsu în anul 1855 la esposițiunea regnicolară din Budapesta pentru lucrî escelentî, progresu și capacitate de concurență cu diploma cea mare de onore.

Tipografia Seminarului archidieceșan.

